

BRATISLAVSKÝ VYSOKOLETŮŇ (BaV) nem.: BRATISLAVA HOCHFLIEGER

Dávny pôvod bratislavského vysokoletůňa sa prelína s históriou podobných plemien chovaných v celej Podunajskej nížine. Pravdepodobne začala roku 1887, keď lodný lekár Binder doniesol z Kalkaty holuby, ktoré sa udomácnili vo Viedni. Potom tam boli ďalej zušľachťované hlavne v exteriérových znakoch a vzniklo tak mnoho farebných rázov. Mali vynikajúce letové vlastnosti. Šírili sa pod názvom viedenskej letúne i do Bratislavy a Budapešti.

V Maďarsku si všimli ich vynikajúce letové vlastnosti na začiatku 19. storočia bratia Poltlovci a začali šľachtiť budapeštianske vysokoletúne. Za základ použili viedenské tmavé bocianiky a prikrížili iné plemená. Viedenské a neskôr i budapeštianske vysokoletúne mali beháky neoperené i slabo zarastené.

Čo sa dialo s letúňmi chovanými v Bratislave, naša literatúra neuvádza, napokon, tej historickej je poskromne. V Petržalke sa starali o športové holuby mnohí chovatelia: Alexander Binder, Karol Mellenec, Ján Aipek, Karol Scholcz, Ján Kovár, Imrich Šimon, Ján Stano, Jozef Linter, Karol Withman a ďalší. Pretože v Petržalke žili prevažne Nemci, hovorilo sa holubom Engerau Hochflieger, v hantírke „fliegerky“. Petržalskí chovatelia začali formovať svoje holuby vlastnou cestou. Presadili sa tie, ktoré vynikajúco lietali a postupne sa aj v iných znakoch odčlenili. Mali aerodynamicky tvarovanú hlavu a elegantné, plné postavy. Žiadne iné holuby v podunajskej oblasti také línie nemali. Výzorom sa najviac približovali pôvodným tvarom starodávnych sovičiek. Aj farebne sa odlišovali. Základ boli tmavé a svetlé šimle (od nemeckého schimmel). Od tmavých sa vyžadoval farebne výrazný, dobre uzavretý veniec krku. Svetlé mali biele perie s málo fľakaným krkom. Oba rázy sa chovali v čiernom, červenom a žltom prevedení, vždy s pásmi na krídlach. Zriedkavé boli plavé. Tie mali štíty krídel s červeným, žltým, niekedy modrastým perím a tiež dva pásy cez krídla. Vyskytovali sa bez i s operenými

behákmi. Chov týchto holubov trval do 30. rokov minulého storočia, kedy boli na vrchole. Nasledovala Viedenská arbitráž, vojnové roky, sťahovanie obyvateľstva, prázdne petržalské domy a nasťahovanie nového obyvateľstva, ktoré už nemalo záujem o športové holuby. Len niekoľko petržalských starousadlíkov držalo zopár jedincov. Čas plynul, v chovoch ostávalo čoraz menej vysokoletúňov. Nepísalo sa o nich a upadli do zabudnutia...

Mladšia história bratislavského vysokoletúňa siaha do roku 1979. V Bratislave sa objavilo niekoľko podobných holubov, ktoré boli v tom roku vystavené na výstave v miestnej časti Trnávka. Vystavili ich F. Klubník a M. Veigel s poznámkou v katalógu „novošľachtené plemeno“. Tajomníkom Klubu chovateľov letúňov bol vtedy MVDr. Pavel Krajčí, ktorý už mal veľký podiel na uznaní dvoch slovenských plemien vysokoletúňov. Opieral sa najmä o chovy košických chovateľov, ktorí vlastnili vynikajúce letúne. Z týchto chovov sa šírili holuby po celom Slovensku. V roku 1989 sa červené košické letúne dostali do chovu Alexandra Kuchára z Trebatíc. Ten s nimi experimentoval a vytvoril tri línie. Jednu cez červeného poštového holuba, druhú cez tipplera a tretiu vytvoril s červenopásavých jedincov, ktoré sa z košických vyštepovali. Tie najlepšie a veľmi prudko lietali. Výzorom boli skôr ako slovenské vysokoletúne, preto chovateľ uvažoval o uznaní tohto rázu v rámci slovenských vysokoletúňov. Červenoplavé holuby však boli v drobných znakoch odlišné a nebolo možné uznať ich podľa štandardu slovenských vysokoletúňov. O kvalitách červených plavých holubov sa však dozvedalo čoraz viac chovateľov. Začali ich chovať František Porubčanský a dnes už nežijúci Ervín Majerčík z Tepličky nad Váhom, Ján Adamec z Nitrianskeho Rudna, Rastó Štefek z Veselého pri Piešťanoch, ale aj bratislavskí chovatelia MVDr. Pavel Krajčí a Peter Dobrucký. Na základe dobových fotografií a kresieb, ktoré v čase najväčšej slávy týchto holubov boli občas urobené, niekoľko nadšencov obnovilo myšlienku znova vyšľachtiť bratislavského vysokoletúňa, ktorý bol kedysi v Bratislave a blízkom okolí obľúbený pre svoj temperament a vynikajúce letové vlastnosti. Prvým krokom bolo získať fenotypovo podobné holuby, vrátane farebného prevedenia, a vypracovať návrh štandardu. Peter Dobrucký si vybral fenotypovo podobné červenoplavé pásavé holuby u Alexandra Kuchára, ktorý ich choval v hojnom počte. Ročne od nich odchoval cca 50 kusov, ktoré všetky trénoval a robil prísnu selekciu. Zo zostávajúcich holubov každým rokom zostavil viac plemenných párov. Orientoval sa podľa predbežného návrhu štandardu bratislavského vysokoletúňa z pera MVDr. Pavla Krajčího. Neskôr v záujme dosiahnuť červenopásavé beluše, doniesol z Rakúska neštandardné viedenské vysokoletúne,

ktoré boli športovo vedené. Zákony schválnosti fungujú všade, preto sa stalo, že najlepšie letúne nezodpovedali v tvare hlavy prvopisu návrhu. Prísny výberom selektoval letové vlastnosti, čo so sebou prinášalo upevňovanie nežiaducich exteriérových znakov, ale aj zvýšený podiel príbuzenskej plemenitby. Ten riešil hlavne v znaku hlavy „vkrvňovaním“ neštandardnými slovenskými vysokoletúňmi, aby udržal vynikajúce letové výkony. To spôsobilo, že sa niektoré znaky oboch plemien prelínajú. Autor prvopisu návrhu štandardu chcel dosiahnuť štandardné znaky pôvodných holubov, chovaných kedysi hlavne v Petržalke, inou cestou. Rozhodol sa zakrížiť do jeho holubov talianske sovičky. Iste v dobrej viere, že dosiahne skôr pôvodný výzor, ktorý si pamätal z mladosti. Vystavil ich na CV v Nitre roku 2010.

Z obmedzenej kapacity holubníka Petra Dobruckého sa dostali ďalej a pribudli ďalšie u Františka Richtarčíka zo Smižian, Ivana Kňazka z Martina, Jozefa Tužinského z Lučenca, Zoltána Bánovského z Levíc, Tibora Betáka z Veľkého Krtíša. Bratislavské vysokoletúne sa začali objavovať aj na výstavách, najprv miestnych (oblastných) a od roku 2000 aj na celoštátnych výstavách. Dostalo sa im viac publikačného priestoru, hlavne v internom diele *Naše holuby*, ktoré napísal v roku 2006 MVDr. Pavel Krajčí. Na 47 stranách sú návrhy štandardov slovenských plemien, ktoré údajne zanikli. Medzi nimi i bratislavský vysokoletúň. Sú ilustrované perokresbami od Marcela Malíka. Rovnako sa o nich zmieňuje tento autor na internetovom diskusnom chovateľskom portáli *Ifauna*, vrátane fotografickej dokumentácie. Fotografie týchto holubov sú niekoľko rokov i na stránkach časopisu *Chovateľ* ako súčasť hodnotenia celoštátnych výstav. Aj to dokazuje, že o plemeno je záujem a rozvíja sa. Z novodobej histórie je zrejmé, že sa niektoré znaky bratislavského a slovenského vysokoletúňa prelínajú. Nie je to nič neobvyklé. Takéto poznatky už máme pri uznávaní slovenského a košického letúňa z roku 1977. Až následné uznanie plemien a prísne hľadisko posudzovateľov napomohlo výraznejšiemu vyprofilovaniu oboch plemien.

Obrúčkuje sa obrúčkou veľkosti 7 mm.